

Tomasz Rembalski

Działalność Instytutu Kaszubskiego w 2010 roku

Acta Cassubiana 12, 437-447

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tomasz Rembalski

Działalność Instytutu Kaszubskiego w 2010 roku

W dniu 26 kwietnia 2010 roku odbyło się kolejne walne zebranie członków Instytutu Kaszubskiego. Towarzyszyła mu promocja 11. tomu rocznika „Acta Cassubiana” oraz 4. tomu z serii *Biblioteka Pisarzy Kaszubskich*: Jan Rompski, *Dramaty kaszubskie*. Promocji dokonali prof. D. Kalinowski oraz prof. C. Obracht-Prondzyński).

W organizacyjnej części zebrania przedstawiono sprawozdania za 2009 rok: z działalności Instytutu Kaszubskiego, finansowe oraz Komisji Rewizyjnej. Następnie odbyła się dyskusja nad sprawozdaniami i planowanymi zadaniami na 2010 rok.

Zebrania Zarządu w 2010 roku odbyły się trzykrotnie, w dniach: 18 lutego, 17 czerwca oraz 30 września. W poczet członków przyjęto jedną osobę – dr. hab. Zdzisława Aleksandra. Aktualnie Instytut Kaszubski liczy 107 członków.

1 października zmarł prof. Gerard Labuda – wybitny historyk, mediewista, specjalista w dziedzinie historii Pomorza i Kaszub, członek założyciel oraz honorowy członek Instytutu Kaszubskiego, doktor *honoris causa* wielu krajowych uczelni. Uroczystości pogrzebowe, poprzedzone pożegnaniem Profesora w Poznaniu, z udziałem m.in. premiera RP Donalda Tuska i prymasa-seniora Polski ks. kard. Henryka Muszyńskiego, odbyły się w rodzinnym Luzinie Profesora w dniach 8–9 października 2010 r. Uroczystości te stały się wielką manifestacją Kaszubów.

W roku 2010 w biurze Instytutu Kaszubskiego pracowała p. Anna Kawalec, która od 27 stycznia br. przeszła na urlop macierzyński, następnie wychowawczy. Jej obowiązki od 16 lutego przejęła p. Joanna Bobko. Staż w ramach umowy z PUP w Gdańsku odbyły następujące osoby: Marta Drozd (od 8 marca do 7 września) i Maria Block (od 4 października do 4 listopada). Z dniem 8 września 2010 r. podpisano umowę o pracę z p. Martą Drozd.

W 2010 roku udało się Instytutowi zrealizować sporo zadań i projektów. Dzięki zdobytym dotacjom i darowiznom oraz społecznemu zaangażowaniu członków przygotowano szereg imprez i wydano kilka publikacji.

Instytut był współorganizatorem kilkunastu konferencji, seminariów i spotkań. W dniu 26 lutego odbyło się w Domu Kaszubskim spotkanie zorganizowane wspólnie z Ruchem Stowarzyszeń Regionalnych RP. Referaty wygłosili: ks. prof. Henryk Skorowski z UKSW oraz dr Aneta Szopny z KPSW. Podczas spotkania prof. Józefowi Borzyszkowskiemu wręczono medal „Za zasługi dla kultury Gloria Artis”, a prof. Cezaremu Obracht-Prondzyńskiemu honorową odznakę „Zasłużony dla kultury polskiej”.

Ważnym przedsięwzięciem była organizacja II Dnia Kaszubskiego w Szczecinie. Z ramienia Instytutu organizacją całego przedsięwzięcia zajmował się prof. Kazimierz Kozłowski. Partnerami w przygotowaniu Dnia Kaszubskiego były ponadto: Oddział Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński, Archiwum Państwowe w Szczecinie i Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, gdzie 7 maja 2010 r. odbyła się sesja naukowa pt. *Kaszubi zachodniopomorscy. Historia i kultura*, podczas której referaty wygłosili: prof. Kazimierz Kozłowski, prof. Zygmunt Szultka, prof. Józef Borzyszkowski, dr Eryk Krasucki, dr Jan Macholak, dr Jan Mordawski i Radosław Pawlik.

Doniosłą inicjatywą naukową było zapoczątkowanie współpracy między Instytutem Kaszubskim a Instytutem Sorabistycznym Uniwersytetu w Lipsku. Efektem tegoż stało się podpisanie umowy o współpracy między naszymi instytucjami 4 marca 2010 roku. Dzień wcześniej na Uniwersytecie Gdańskim odbyło się spotkanie z gośćmi z Instytutu Sorabistycznego, podczas którego wykłady wygłosili: mgr Lechosław Jocz, *O wybranych aspektach badań nad fonetyką języków mniejszościowych* oraz dr Tomasz Derlatka, *Typologiczne podobieństwa największych utworów prozatorskich Serbołużyczan i Kaszubów*. Po południu, w Domu Kaszubskim przy ul. Straganiarskiej 20-22 miało miejsce spotkanie z udziałem gości z Lipska i pracowników naukowych z UG, poświęcone prezentacji sorabistyki w Lipsku i kaszubistyki w Gdańsku.

Kolejnym wydarzeniem była wizyta dziekana Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Lipsku prof. dr. Wolfganga Lörschera oraz prof. T. Derlatki z Instytutu Sorabistycznego w Gdańsku. Oprócz wykładów na UG (m.in. prof. T. Derlatki 2 czerwca w Instytucie Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa: *Umierający etnos? O współczesnej sytuacji Serbołużyczan w Niemczech*) 27 maja odbyło się spotkanie w Domu Kaszubskim, podczas którego omawiano dalsze perspektywy współpracy środowisk filologicznych. Wizyta ta zakończyła się podpisaniem umowy między wydziałami filologicznymi w Gdańsku i Lipsku, która ma skutkować uruchomieniem studiów w systemie master-duo sorabistyczno-kaszubologicznych.

W tym kontekście należy także podkreślić zaangażowanie członków Instytutu w prace nad uruchomieniem kierunku kaszubistyka. Temat ten był przedmiotem wielu spotkań, dyskusji i debat. W 2010 roku prace nabrały przyspieszenia – kwestia nie tyle kaszubistyki, ile „filologii mniejszościowej” (obejmującej także kaszubistykę) była przedmiotem dyskusji na posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości w MSWiA w dn. 12 maja, a następnie osobnego spotkania w Mini-

sterstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego w dn. 9 czerwca. W dyskusjach tych udział brali prof. C. Obracht-Prondzyński oraz dr Tomasz Wicherkiewicz (jednocześnie przedstawiciel Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego).

W dniu 7 lipca 2010 r. gośćmi Instytutu, podejmowanymi przez prof. Józefa Borzyszkowskiego, byli studenci z uniwersytetu w Chemnitz, którym przewodził prof. Miloš Řezník – prodziekan tamtejszego Philosophischen Fakultät oraz członek IK.

W lipcu Instytut Kaszubski wystosował pismo do premiera landu Schleswig-Holstein, z moralnym wsparciem dla Academia Baltica w Lubece, która boryka się w ostatnim czasie z dużymi problemami finansowymi. Odpowiedź z Kilonii nadeszła jeszcze tego samego miesiąca, w którym władze landu tłumaczyły swe postępowanie wobec Akademii znaczącym deficytem budżetowym.

W końcu lipca 2010 r. Instytut Kaszubski podpisał umowę partnerską z Muzeum Narodowym w Gdańsku dla Funduszu Wymiany Kulturalnej w ramach Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Przedmiotem partnerstwa jest realizacja projektu pt. *Ocalić Narodową Spuściznę*, który będzie realizowany w Norwegii, Islandii oraz Polsce w okresie od sierpnia 2010 do sierpnia 2011 r. Współpraca Partnerów w realizacji projektu ma polegać na pomocy merytorycznej Instytutu Kaszubskiego w trakcie realizacji projektu realizowanego przez Muzeum Narodowe w Gdańsku, polegającej na udostępnieniu tekstów źródłowych oraz zdjęć i informacji na temat kapliczek kaszubskich, będących w posiadaniu Instytutu Kaszubskiego oraz nieodpłatne napisanie wstępu do albumu przez prof. Józefa Borzyszkowskiego.

Późnym latem Instytut Kaszubski objął patronat nad IX Dyktandem Kaszubskim *Królewiówka w pałacu*, które odbyło się 6 listopada w Bytowie.

W dniu 8 października prof. Józef Borzyszkowski – prezes IK – został zaproszony na spotkanie z grupą studyjną nauczycieli historii z Niemiec, która przebywała w Polsce na zaproszenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Pod jego nieobecność, spowodowaną organizacją uroczystości pogrzebowych prof. Gerarda Labudy, Instytut reprezentował wiceprezes prof. Cezary Obracht-Prondzyński.

Członkowie Instytutu występują także z okolicznościowymi referatami. Przykładowo 8 maja 2010 roku, w ramach Dnia Tczewskiego IV Kongresu Kociewskiego, prof. Józef Borzyszkowski wygłosił referat pod tytułem *Kaszubsko-kociewska wspólnota dziejów i kultury oraz odpowiedzialności za przyszłość nie tylko Pomorza*.

Z kolei prof. C. Obracht-Prondzyński przedstawił sylwetkę Jana Karnowskiego podczas spotkania w Bibliotece Gminnej w Bolszewie 9 maja 2010 roku. W tym samym miejscu 20 października prof. Józef Borzyszkowski wygłosił referat *Związki Aleksandra Majkowskiego ze zrzeczyńcami*. Przy okazji odbyły się promocje dwóch książek z serii *Pro memoria: Feliks Marszałkowski (1911–1987)* oraz *Pro memoria Edmund Jonas (1893–1940)*.

Dr Tomasz Rembalski w Ośrodku Kultury Kaszubsko-Pomorskiej w Gdyni wygłosił cykl wykładów (rozłożony na cały rok, od 3 marca do 1 grudnia 2010) *O najstarszych dzielnicach Gdyni*. W dn. 12 czerwca 2010 r. wygłosił też referat w sopockiej siedzibie Pomorskiego Towarzystwa Genealogicznego pt. *Znaczenie genealogii w badaniach historycznych epoki nowożytnej na przykładzie Gdyni*, natomiast w dniu 9 listopada w siedzibie klubu ZK-P w Gdyni-Wielkim Kacku referat pt. *Dzieje Wielkiego Kacka*.

18 września 2010 r. Instytut Kaszubski był współorganizatorem, wraz z „Krajinakami” z Wielkiego Buczka, Oddziałami ZK-P w Wielkim Buczku i Miasteczku Krajeńskim oraz Zakładem Antropologii Literatury i Badań Kaszubsko-Pomorskich Akademii Pomorskiej w Słupsku, XIII Buczkowskiej Konferencji Naukowej *Polska Pieśń Stubarwna Wstęga* w Wiejskim Domu Kultury w Wielkim Buczku. Poza licznymi występami artystycznymi, referaty wygłosili: prof. J. Borzyszkowski, *O morzu w koleździe kaszubskiej*; dr M. Fryda, *Pieśń i muzyka w tradycyjnej rodzinie kaszubskiej*; dr M. Chołodowska, *Historia w pieśni: „Polska pieśń – ludu wstęga”* oraz prof. J. Kęcińska-Kaczmarek, *„Orły, sokoły...” – Pieśń polska na Pograniczu w okresie międzywojennym*.

W dniach 18-19 października 2010 r. w siedzibie Muzeum Miasta Gdyni, przy współpracy Uniwersytetu Gdańskiego, Akademii Morskiej w Gdyni i Academia Europa Nostra, została zorganizowana konferencja naukowa pt. *Morze nasze i nie nasze*. Konferencja była podzielona na trzy sekcje: „Morze w ogniu”, „Turystyka, gospodarka i morze” oraz „Morze w kulturze”. Wśród licznych uczestników konferencji znalazło się kilku członków Instytutu Kaszubskiego. Spośród nich referaty wygłosili: prof. Józef Borzyszkowski, *Morze w kaszubskiej koleździe*; prof. Tadeusz Palmowski, *Europa bałtycka. Od idei do rzeczywistości*; dr Bogdan Libich, *Działalność Eugeniusza Kwiatkowskiego przy odbudowie polskiego wybrzeża* oraz dr hab. Piotr Semków, *Maryniści polscy i ich wkład w rozwój myśli morskiej po 1918 r. (próba analizy problemu)*.

W dniach 26–28 października 2010 r. odbyła się interdyscyplinarna konferencja naukowa *Nekropolie Pomorza*, której organizatorem było Nadbałtyckie Centrum Kultury w Gdańsku oraz Instytut Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa UG. Konferencja powstała przy współpracy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Instytutu Kaszubskiego w Gdańsku. Kuratorką projektu, w ramach którego zorganizowano konferencję, była Bronisława Dejna, natomiast konsultantami naukowymi prof. Józef Borzyszkowski, prof. Cezary Obracht-Prondzyński i dr Magdalena Gajewska. W tym miejscu należy nadmienić, iż obaj wymienieni profesorowie byli przewodnikami wyjazdu studyjnego po kaszubskich cmentarzach, który był integralną częścią wspomnianego projektu, zaplanowanego na lata 2009–2011, a odbył się 3 lipca 2010 r. Szlak wyjazdu studyjnego wiódł od Żukowa, poprzez Kartuzy, Parchowo, Żukówko, Bytów, Niezabyszewo, Płotowo, Pyszno,

Sierzno aż do Kłobuczyna. Uczestnicy mieli okazję zwiedzenia cennych i niekiedy zapomnianych cmentarzy na Kaszubach. W czasie konferencji wygłoszono aż 42 referaty, a wśród nich znalazły się również wystąpienia członków Instytutu Kaszubskiego. Ks. prof. Jan Perszon wygłosił referat pt. *Cmentarz jako „przestrzeń spotkania”*, dr Adela Kuik-Kalinowska, *Grób czy mogiła? Symbolika fanatyczna w literaturze kaszubskiej*, prof. Józef Borzyszkowski, *Ks. Szczepan Keller a „Pusta noc” – kaszubski zwyczaj dawniej i dziś*, dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk, *Odpominania na pograniczu. Cmentarze żydowskie na Kaszubach jako przestrzeń (nie)pamięci*, dr Tomasz Rembalski, *Nekropolie „gdyńskie” przed 1926 rokiem*, prof. Daniel Kalinowski, *Być nie będąc... O buddyjskich pogrzebach na Pomorzu*, dr Marian Fryda, *Przewodnik po zabytkowych cmentarzach ziemi człuchowskiej* oraz dr Bogdan Libich i mgr Zachariasz Frączek, *Zapomniane cmentarze ziemi lęborskiej (z pokazem filmu „Zachować”)*. Konferencję zakończyło zwiedzanie wystawy w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku pt. *Kultura funeralna nowożytnego Gdańska*.

18 listopada 2010 r. Instytut Kaszubski, obok Muzeum Zachodnio-Kaszubskiego w Bytowie i Zakładu Antropologii Literatury i Badań Kaszubsko-Pomorskich Akademii Pomorskiej w Słupsku, był współorganizatorem IX Konferencji Kaszuboznawczej „Zaborcy”. *Krąg autorów i tematów*. Podczas jej obrad wygłoszono następujące referaty: Kazimierz Ostrowski, *Charakterystyka środowiska kulturalnego Chojnic okresu międzywojennego*, Józef Borzyszkowski, *Problematyka historyczna w „Zaborach”*, Edmund Kamiński, *Miesięcznik „Zaborcy”. Charakterystyka literacka*, Anna Czapczyk, *Zawartość merytoryczna czasopisma „Zaborcy”*, Jowita Kęcińska-Kaczmarek, *Maria Matysikowi i Helena Hoffmanowa, czyli kobiety w „Zaborach”*, Adela Kuik-Kalinowska, *Liryka kaszubska Stefana Bieszka* oraz Daniel Kalinowski, *Heroizm i historyzm. Dramaturgia polska Stefana Bieszka*.

23 listopada 2010 r. w Domu Spotkań z Historią w Warszawie zorganizowano spotkanie z prof. Józefem Borzyszkowskim, zatytułowane *Kaszuby dawniej a dziś w ramach „wieczoru wokół wystawy zdjęć z kolekcji Alexandra Treichla, Polacy, Niemcy i Kaszubi... Życie codzienne, obyczaje i kultura ludowa”*. Spotkanie zostało urozmaicone pokazem filmu dokumentalnego Mirosława Borka pt. *Kaszubi, Niemcy i Polacy. Pomiędzy narodami* (2000 r.).

Do końca listopada 2010 r. Instytut Kaszubski, samodzielnie lub we współpracy z różnymi instytucjami, wydał 9 pozycji książkowych. Są to:

- *Śladami żydowskimi po Kaszubach. Przewodnik – Jüdische Spuren in der Kaschubei. Ein Reisehandbuch*, pod red. / hg. von Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk, Christian Pletzing, Lübeck-Gdańsk 2010;
- Hieronim Jarosz Derdowski, *Jasiek, Walek & Szemek...*, tłum. Blanche Krbeček i Stanisław Frymark, przedmowa i posłowie Józef Borzyszkowski, Gdańsk 2010;

- *Stowarzyszenie Odbudowy Gotyckiego Kościoła św. Jana w Gdańsku (1992–2001)*, wstęp i wybór dokumentów Józef Borzyszkowski, Gdańsk 2010;
- Józef Borzyszkowski, Kazimierz Rolbiecki, *Kaszuby. Ziemia i ludzie*, Gdańsk 2010 (II wydanie albumu);
- *Lech Bądkowski i Jerzy Pachłowski w tygodniku „Ziemia i Morze”*, red. Józef Borzyszkowski, Kazimierz Kozłowski, Gdańsk-Szczecin 2010, wyd. wspólnie z Wydawnictwem „Dokument”. Oficyną Archiwum Państwowego w Szczecinie;
- „*Nasze korzenie*”. *Wokół poszukiwań genealogicznych rodzin pomorskich*, t. II, pod red. Józefa Borzyszkowskiego i Tomasza Rembalskiego, Gdańsk 2010;
- Konrad Kaczmarek, *Stenka*, Jomsborg-Wolin 2010;
- *Pro memoria. Albin Makowski (1908–1982)*, zebrał, opracował oraz wstępem opatrzył Józef Borzyszkowski przy udziale Annay Czapczyk, Gdańsk–Chojnice 2010 (wspólnie z Muzeum Historyczno-Etnograficznym w Chojnicach);
- Monika Mazurek, *Język – przestrzeń – pochodzenie. Socjologiczna analiza tożsamości kaszubskiej*, Gdańsk 2010.

Kilka następnych pozycji znajduje się w opracowaniu redakcyjnym, a ich wydanie planowane jest na koniec 2010 lub początek 2011 r.

Wydawnictwom Instytutu Kaszubskiego towarzyszyły promocje, prezentacje i spotkania. W dniu 11 lutego 2010 roku odbyła się promocja trzech książek wydanych przez Instytut Kaszubski (lub przy jego udziale). Zebranych w Tawernie „Mestwin” przywitał prof. Józef Borzyszkowski, szczególnie zaś autorów i laudatorów oraz wybitnych gości: Hannę i Romana Taborskich, Jagodę i Włodzimierza Łajmingów, Stanisława Pestkę oraz Marię Pająkowską. Pierwszą promowaną książką było *Wielkie Pomorze. Mit i literatura*, pod red. Adeli Kuik-Kalinowskiej, Słupsk 2009. Praca ta dotyczy Wielkiego Pomorza jako idei wielonarodowej przestrzeni kulturowej, rozciągającej się według współczesnych podziałów terytorialnych na ziemiach polskiego Pomorza Wschodniego i Zachodniego oraz niemieckiego Pomorza Przedniego i Meklemburgii. Myśl o wielkim Pomorzu, rozumiana politycznie i administracyjnie, realizowana była przez dynastię Gryfitów, osiągając najpełniejszy wymiar w XVI wieku. Za dzisiejszych spadkobierców mitycznego wymiaru wielkiego Pomorza uważają się zarówno Polacy, Niemcy, jak i Kaszubi. Wielkie Pomorze rozpoczyna się od małej ojczyzny. Od emocjonalnego uświadamiania sobie własnego domu i jego najbliższego otoczenia: drzewa, kamienia i wody. Potem perspektywa się rozszerza... Zaczyna się myśleć o okręgu, pobliskich miastach i regionie w kategoriach jedności historycznej i kulturowej. Myśl o Wielkim Pomorzu nie prowadzi do wyłączenia z ojczyzny czy poczucia narodu. To raczej decyzja o zanurzeniu się w świat przeszłości, aby go w możliwie pełny sposób przeżywać tu i teraz. To przekonanie, że na Wielkim Pomorzu wypracowano takie sposoby przeżywania rzeczywistości, które wciąż warto utrzymywać.

Następnie zaprezentowano książkę współautorstwa Adeli Kuik-Kalinowskiej i Daniela Kalinowskiego, *Od Smętka do Stolema. Wokół literatury Kaszub*, Gdańsk-Słupsk 2009. W publikacji tej dokonuje się przeglądu kilku ważnych zjawisk literatury tworzonej w dużej mierze przez Kaszubów i w kaszubskiej przestrzeni kulturowej. Ukazuje niektóre związki literackie między tradycją kaszubską i polską, czasami sięgając ku tradycji niemieckiej. Metaforycznie przywołane figury Smętka i Stolema określają literacki status małej ojczyzny Kaszub, ukazują literaturę Kaszub w szczególnym napięciu: czasu Smętka i czasu Stolema.

Laudacji obu książek dokonał prof. Jerzy Treder, podkreślając m.in., iż w ostatnim czasie środek ciężkości badań kaszubologicznych przesunął się do słupskiego ośrodka akademickiego, co należy uznać za „zjawisko optymistyczne”. Wspomniał też o prof. Józefie Borzyszkowskim jako jedynym historyku „wkraczającym na grunt literatury kaszubskiej” oraz prof. Cezarym Obracht-Prondzyńskim, który wykorzystał literaturę kaszubską w swej pracy habilitacyjnej *Kaszubi – Między dyskryminacją a regionalną podmiotowością*, Gdańsk 2002.

Wreszcie trzecia książka *Niemcy o Kaszubach w XIX wieku. Obraz Kaszubów w pracach G.L. Lorka, W. Seidla i F. Tetznera / Deutsche Berichte über die Kaschuben im 19. Jahrhundert. Das Bild der Kaschuben in den Abhandlungen von G.L. Lorek, W. Seidel i F. Tetzner*, red. naukowa Józef Borzyszkowski, tłum. Magdalena Darska-Łogin, Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk, Astrid Popien, Gdańsk 2009, jak wskazuje tytuł, jest opisem Kaszub, autorstwa niemieckich XIX-wiecznych naukowców. Laudacji tej książki dokonał prof. Daniel Kalinowski, przedstawiając historię oryginalnych publikacji i ich autorów. Następnie prof. J. Borzyszkowski w swym wystąpieniu nawiązał do sylwetek trzech autorów (Niemców) publikowanych tekstów. Podkreślił też ważny udział tłumaczek, germanistek w powstaniu tej książki. Do postaci G.L. Lorka powrócił w swym wystąpieniu prof. J. Treder. Spotkanie zakończył J. Borzyszkowski, puentując je stwierdzeniem, że „każdy, kto chce coś wiedzieć o Pomorzu i Kaszubach, powinien studiować dzieła niemieckie, polskie i kaszubskie”.

W dniu 16 marca 2010 r. w Berlinie miała miejsce pierwsza promocja książki *Śladami żydowskimi po Kaszubach. Jüdische Spuren in der Kaschubei*, pod red. Miłoslawy Borzyszkowskiej-Szewczyk i Christiana Pletzinga. Książka jest wynikiem polsko-kaszubsko-niemiecko-izraelskiego projektu, którego realizacja rozpoczęła się w 2006 roku. Dzięki programowi „Geschichtswerkstatt Europa” Fundacji „Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość” oraz Fundacji im. Roberta Boscha miała miejsce możliwość głębszego zajęcia się historią i kulturą Żydów na Kaszubach. Autorzy i redaktorzy postawili sobie za cel dokumentację śladów żydowskiej obecności na tym obszarze oraz podjęcie próby złożenia w spójny obraz dziejów żydowskich mieszkańców poszczególnych miejscowości na podstawie informacji zawartych w rozmaitych publikacjach i pojedynczych artykułach, będących zapisem ustaleń historyków, relacji świadków oraz pasjonatów historii

lokalnej, a także wynikiem własnych poszukiwań. Ów przewodnik można potraktować jako jeden z kroków w procesie przywracania pamięci.

Polska promocja tej książki, której organizatorami, obok Instytutu Kaszubskiego, były Nadbałtyckie Centrum Kultury, Acadamia Baltica z Lubeki oraz Fundacja „Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość” z Berlina, miała miejsce 24 maja 2010 r. w gdańskim Ratuszu Staromiejskim. Licznie zebranych gościom książkę zaprezentował prof. Cezary Obracht-Prondzyński, zaś jej fragmenty czytała Halina Słojewska.

W dniu 18 marca 2010 r. w Tawernie „Mestwin” odbyła się promocja dwóch książek: Edmunda Zielińskiego, *Ołtarz papieski dłutem stworzony* oraz Józefa Gajka, *Struktura etniczna i kultura ludowa Pomorza*, w opracowaniu Anny Kwaśniewskiej. Pierwszą książkę przedstawiła zebranych Halina Słojewska, natomiast promocji drugiej dokonał dyrektor muzeum w Pucku Mirosław Kuklik. W opracowaniu stworzonym przez A. Kwaśniewską zamieszczono: niepublikowane artykuły i sprawozdania z badań prowadzonych na Kaszubach i Pomorzu przed 1939 r. przez Józefa Gajka; następnie tegoż trzy opublikowane przed 1939 r. artykuły, które znajdują się w trudno dziś dostępnych czasopiśmie i publikacjach; wstępne opracowanie materiałów z badań nad strojem ludowym, wykonane przez J. Gajka w oparciu o wyniki ankiety z 1938 r. oraz materiały ilustracyjne do rekonstrukcji strojów ludowych, wykonane na podstawie wskazówek J. Gajka w 1938 r. Na końcu zamieszczono katalog spuścizny naukowej J. Gajka, znajdujący się w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, opracowany przez Annę Kwaśniewską. Promocja tej drugiej książki odbyła się także w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie 16 czerwca, a książkę zaprezentował ponownie dyr. M. Kuklik.

Miejscem kolejnej promocji była Tawerna „Mestwin” 8 kwietnia 2010 r. Tym razem licznie zebranych gościom zaprezentowano opracowanie *Kaszubi a Gdańsk. Kaszubi w Gdańsku*, autorstwa Józefa Borzyszkowskiego, Katarzyny Kulikowskiej i Cezarego Obracht-Prondzyńskiego, którzy w sensie jak najbardziej dosłownym postanowili zaproponować potencjalnemu turyście, czy też innemu miłośnikowi kultury Gdańska, wędrowkę po mieście kaszubskimi śladami. Nie da się jednak oddzielić ducha Gdańska od jego kaszubskiej części. Przygotowując tę publikację, autorzy zmierzali się z problemem wyboru znaczących wydarzeń, miejsc, postaci spośród wielu potencjalnych zestawień. Ostatecznie za punkt wyjścia wybrali przestrzeń Gdańska w szczególnie sposób naznaczone kaszubską obecnością. Za pomocą krótkich tekstów, dokumentów, archiwalnych fotografii i innych przedmiotów opowiedzieli o wyjątkowych ludziach, związanych jednocześnie z Gdańskiem i Kaszubami. Zebranych powitał prof. Józef Borzyszkowski i po krótkim wprowadzeniu poprosił ks. abp. Tadeusza Gocłowskiego o dokonanie promocji książki. Ks. abp T. Gocłowski na wstępie podziękował za zaproszenie, po czym w swym przemówieniu nawiązał do stołeczności Gdańska – stolicy Kaszubów. Następnie przedstawił sylwetki autorów i treść książki oraz poprosił prof. J. Borzyszkowskiego o odczytanie fragmentu *Remusa* Aleksandra Majkow-

skiego. Następnie głos zabrali autorzy, dziękując promotorowi i zebrany. W dyskusji jako pierwsza głos zabrała dr Magdalena Sacha, pytając o losy wystawy *Kaszubi a Gdańsk. Kaszubi w Gdańsku*, która poprzedziła powstanie książki. W odpowiedzi Katarzyna Kulikowska stwierdziła, że owocem wystawy jest promowana książka. Wówczas głos zabrał prof. Andrzej Gąsiorowski, który jako historyk i muzealnik, podkreślił przemijalność wystaw czasowych, wyrażając radość z powodu powstania tej książki, będącej pokłosiem wystawy czasowej. Następnie dłuższą wypowiedź wygłosił ks. abp T. Gocłowski, snując refleksje na temat literatury kaszubskiej i włączenia języka kaszubskiego do liturgii kościelnej. Wskazał na wielką rolę Bulli Papieskiej z 1992 roku, zmieniającej granice diecezji Kościoła katolickiego w Polsce, gdyż odtąd „diecezja gdańska, stała się diecezją kaszubską, a biskup gdański stał się biskupem kaszubskim”. Na koniec uznanie dla autorów wyraziła dr Janina Borówko.

16 kwietnia 2010 r. dokonano w Tawernie „Mestwin” promocji dwóch publikacji Instytutu Kaszubskiego. Pierwsza z nich to Jana Rompskiego, *Dramaty kaszubskie*, w opracowaniu Adeli Kuik-Kalinowskiej, Daniela Kalinowskiego i Jerzego Tredera, które wydano w ramach serii *Biblioteka Pisarzy Kaszubskich*, t. IV. Tom obejmuje 9 dramatów Rompskiego w języku kaszubskim, a więc nie ma w nim dramatów polskojęzycznych. Ogólna koncepcja wydania utworów Rompskiego jest taka sama jak w poprzednich tomach BPK, a zatem obok wersji w zapisie językowym oryginalnym autora również wersje znormalizowane ortograficznie i językowo, za których formę – wraz z komentarzami językowymi i słowniczkiem – pełną odpowiedzialność przyjął J. Treder. Prezentacji publikacji dokonał prof. D. Kalinowski, przedstawiając współtwórców opracowania, autora dramatów oraz ich treść.

Promocji drugiej publikacji, rocznika „Acta Cassubiana”, t. XI, zawierającego m.in. 18 artykułów, dokonał prof. C. Obracht-Prondzyński. W swym wystąpieniu podkreślił wyjątkowość tego rocznika na rynku czasopiśmiennictwa etnicznego, podkreślając ich etnoregionalność i poliglotyczność.

W dn. 12 marca 2010 r. promocja książki Jana Rompskiego, *Dramaty kaszubskie*, w opracowaniu Adeli Kuik-Kalinowskiej, Daniela Kalinowskiego i Jerzego Tredera odbyła się również w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, które jest współwydawcą tej pracy.

Pierwsza promocja książki Hieronima Jarosza Derdowskiego pt. *Jasiek, Walek & Szemek...*, Gdańsk 2010, która zawiera trzy utwory autora, w języku oryginalnym i tłumaczeniu na język angielski, tj. *Jasiek z Knieji, spòrò kùpa łgarstw kaszëbsczëch*, Toruń 1885; *Walek na Jarmarku*, Toruń 1883; *Jasiek z Knieji i Szemek z Wiela w podróży do Ameryki*, Winona 1889 – miała miejsce 21 sierpnia 2010 r. w Domu Kultury we Wielu, podczas Turnieju Gawędziarzy. Na promocji obecni byli: autor przedmowy i posłowania prof. Józef Borzyszkowski oraz tłumacze Blanche Krbeček i Stanisław Frymark. Gdańska promocja książki odbyła się 14 października w Tawernie „Mestwin”, o czym poniżej.

Dnia 30 września 2010 r., również w Tawernie „Mestwin”, odbyła się promocja dwóch książek firmowanych (powstałych przy współudziale) Instytutu Kaszubskiego w Gdańsku. Pierwsza z nich, to *Lech Bądkowski. Literatura i wartości*, pod red. Daniela Kalinowskiego (Bytów–Słupsk–Gdańsk 2009), będąca pokłosem VIII Konferencji Kaszuboznawczej pod tym samym tytułem, która miała miejsce w Muzeum Zachodnio-Kaszubskim w Bytowie w listopadzie 2009 r. Druga, nosząca tytuł *Lech Bądkowski i Jerzy Pachłowski w tygodniku „Ziemia i Morze”* (Szczecin–Gdańsk 2010), powstała pod redakcją Józefa Borzyszkowskiego i Kazimierza Kozłowskiego. Podczas promocji laudację wygłosił prof. Cezary Obracht-Prondzyński.

14 października 2010 r. w Tawernie „Mestwin”, miała miejsce promocja kolejnych dwóch książek, wydanych przez Instytut: Hieronima Jarosza Derdowskiego pt. *Jasiek, Walek & Szemek... oraz „Nasze korzenie”. Wokół poszukiwań genealogicznych rodzin pomorskich*, t. II, pod red. Józefa Borzyszkowskiego i Tomasza Rembalskiego (Gdańsk 2010). Dla pierwszej wymienionej książki była to już druga promocja, o czym już wyżej wspomniano. Licznie zebranych gości powitał prof. Józef Borzyszkowski. Po czym, pod nieobecność prof. Andrzeja Ceynowy, książkę *Jasiek, Walek & Szemek...* zaprezentował prof. Cezary Obracht-Prondzyński. Następnie przedstawiono książkę „*Nasze korzenie*”..., która jest pokłosem II Seminarium Genealogicznego, które miało miejsce w kwietniu 2008 r. w Muzeum Miasta Gdyni. Laudację wygłosił Zdzisław Zmuda-Trzebiatowski, podczas której wnikliwie przedstawił kolejne artykuły dwunastu autorów, nie szczędząc pochwał, ale i krytycznych uwag pod ich adresem. Następnie głos zabrał Stanisław Frymark, jeden z tłumaczy dzieł Derdowskiego, który pokrótce przybliżył historię powstawania tłumaczenia oraz przedstawił swą współpracowniczkę Blanche Krbeček – Amerykankę o kaszubskich korzeniach. Głos zabrali również współredaktorzy „*Naszyc korzeni*”, prof. J. Borzyszkowski i dr T. Rembalski, prezentując w skrócie swoje refleksje na temat powstałego dzieła. Prof. Cezary Obracht-Prondzyński wysunął pomysł zorganizowania w 2011 r. III Seminarium Genealogicznego, którego tematem przewodnim mogłoby być hasło „Internet a badania genealogiczne”. Jednocześnie zaapelował do obecnych na sali genealogów o zbieranie materiałów i przygotowywanie tekstów do kolejnego tomu „*Naszyc korzeni*”. Ta wypowiedź pobudziła do rozmowy obecnych na sali. Jako pierwszy głos zabrał Andrzej Lubiński ze Sztumu, usprawiedliwiając nieobecność i przesyłając pozdrowienia dla uczestników promocji od Stanisława Donimirskiego z Warszawy – jednego ze współautorów „*Naszyc korzeni*”. Tony Zdzisław Czarniecki z Londynu polecił swoją stronę internetową, dotyczącą genealogii rodziny. Poseł Jan Kulas zarekomendował najnowszą pracę Janiny Niwińskiej o rodzinach z Powiśla. Przy tej okazji nawiązała się dyskusja na temat obecnej kondycji Związku Polaków w Niemczech i braku zainteresowania losem Polaków w Niemczech ze strony Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. Siegfried J. von Janowski z Lubeki zaapelował do obecnych o pomoc w identyfikacji fotografii

(zwłaszcza osób na nich się znajdujących), które zlokalizowane są w zbiorach Archiwum Diecezjalnego w Pelplinie. To sprowokowało dyskusję na temat digitalizacji fotografii pomorskich, w której głównymi uczestnikami byli prof. C. Obracht-Prondzyński i T.Z. Czarnecki, po czym wspomniany profesor zakończył spotkanie.

W realizację projektów Instytutu Kaszubskiego w Gdańsku zaangażowany był szereg partnerów, wspomagających nas merytorycznie i materialnie. Wymienić tu należy: Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, a zwłaszcza jego oddziały terenowe w Gdańsku, Gdyni, Wielkim Buczku, Bytowie, Chojnicach, Wierchucinie, Szczecinie i in., Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, Muzeum Zachodnio-Kaszubskie w Bytowie, Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, Muzeum Miasta Gdyni, Kaszubski Uniwersytet Ludowy, Uniwersytet Gdański, Akademię Pomorską w Słupsku, Uniwersytet Szczeciński, Elbląską Uczelnię Humanistyczno-Ekonomiczną, Bibliotekę Gdańską PAN, Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Gdańsku; Miejską Bibliotekę Publiczną w Lęborku, Miejską Bibliotekę Publiczną w Gdyni, Książnicę Pomorską w Szczecinie, Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego, Archiwum Państwowe w Szczecinie, Akademię Baltica w Lubece oraz szereg samorządów, od Urzędu Marszałkowskiego zaczynając, przez samorzady powiatowe aż po samorzady miejskie i gminne.

W tym miejscu podziękować należy wszystkim instytucjom i osobom prywatnym, które w jakikolwiek sposób, materialnie, radą czy pracą wolontariuszową wspomogły działania Instytutu Kaszubskiego w roku 2010. Podkreślić też trzeba, że osiągnięcia i sukcesy Instytutu są efektem zaangażowania i oddania pracowników oraz członków stowarzyszenia.